

ש ר ט ו ט

כאמיתה של תורה ופרש"י דהוא ספר תורה ותוס' פירשו מזוזה ולשיטתיהו.

והקשו התוס' בסוטה ובגיטין וכל הראשונים דלמאי בעינן הלמ"מ במזוזה ולימוד מיוחד מבספר לענין מגילת סוטה שצריכים שרטוט והא קיי"ל דשלש אין כותבין אלא בשרטוט וכו' יצחק ועוד הקשו דאיך אפשר דתפילין אין צריכין שרטוט והא קיי"ל כר' יצחק דשלש אין כותבין בלא שרטוט.

והנה כמה תירוצים נאמרו בזה:

(א) התוס' יישבו (שיטת ר"ת) דשני דיני שרטוט נאמרו, (א) שרטוט שורה העליונה והוא דין כללי בכל כתבי הקודש ואף בכתבו על הנייר וזהו דינא דר' יצחק (ובגירסאות מתחלפות איתא ד' שרטוטין מלמעלה ומלמטה ומצדדין) (ב) דין שרטוט שני הנלמד למזוזה ולס"ת מהלמ"מ ולמגילת סוטה מבספר והוא דכל שורה ושורה צריכה שרטוט. ובתפילין אין דין שרטוט של כל שורה ושורה ומשא"כ דין השרטוט הנלמד מדר' יצחק דהוא שורה העליונה יש גם בתפילין, והלימודים המיוחדים צריכים לגבי דין שרטוט של כל שורה ושורה, ומיושבות הקושיות כמין חומר.

ובתשובת רע"א סימן ג' רצה גמי ליישב דשני דיני שירטוט איכא, הדין דר' יצחק דשלש אין כותבין והוא דין שרטוט דבעינן למעשה הכתיבה דהכתב יהיה מיושר ויהי לזה שרטוט שאינו מתקיים, והדין שרטוט במזוזה ואינך, דמדינא צריכים שרטוט בעצמותו ובזה בעינן שיהא השרטוט מתקיים ואין צריך השרטוט בשעת כתיבה דוקא ויועיל אף לשרטט 'אח"כ ומשא"כ בדין שרטוט דר' יצחק, אע"ג דלא בעינן שרטוט המתקיים, אולם בעינן דהשרטוט יהא דוקא

גיטין (ר' ב') ,,ואמר ר' יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין", במתניתא תנא שלש כותבין וכו', עיי"ש. וכן פסק הרמב"ם, ובשו"ע יו"ד, דכל כתבי הקודש אסור לכתוב אף על הנייר בלא שרטוט.

ובמנחות לב: איתא שם, והא בעיא שרטוט דאמר רב מגיזמי בר חלקיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כל מזוזה שאינה משורטטת פסולה ורב מנימין בר חלקיה ידיה אמר שרטוט של מזוזה הלכה למשה מסיני וכו', והילכתא תפילין לא בעי שרטוט ומזוזה בעי שרטוט עיי"ש בסוגיא. וכן פסק הרמב"ם והשו"ע דמזוזה בעי שרטוט מהלמ"מ ובלא שירטוט פסולה ותפילין לא בעי שרטוט.

ובמגילה ט"ז דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה עיי"ש. ובסוטה י"ז: לענין מגילת סוטה איתא כתבה איגרת פסולה, בספר אמר רחמנא, ופירש רש"י לענין שרטוט עיי"ש, וביבמות קו: לענין גט יבמין וכתובת יבמין איתא מר זוטרא משרטט וכתוב לכולה פרשה עיי"ש.

הרי לנו דין אחד כללי של ר' יצחק בגיטין ו: ששתיים כותבין ושלש אין כותבין, אלא בשרטוט והוא דין הנאמר בכל כתבי הקודש ואף בכתבו על הנייר, ועוד יש לנו לימודים מיוחדים לענין מזוזה, מגילת סוטה ומגילת דצריכים שרטוט וכן מעשה בגמ' דיבמות דמר זוטרא הוי משרטט בגט יבמין ובכתובת יבמין.

ולענין ס"ת אי בעי שרטוט עיין במחלוקת רש"י ותוס' בזה וברא"ש במנחות. והרמב"ם פסק דס"ת צריך שרטוט וכן פסק בשו"ע, ועיין בגמ' מגילה דמגילה צריכה שרטוט

תיתי דמלבד דין האיסור שבו יהיה גם דין פסול ושפיר בעינן להלמ"מ לעכב וליפסול. והא דאיתא במסכת סופרים יריעה שאינה מסורגלת פסולה צ"ל דהתוס' בסוטה סוברים דס"ת צריך שרטוט ודלא כהתוס' במנחות גיטין ולכן לא קשה ממסכת סופרים.

ומשיטת ר"ת ותוס' ושאר ראשונים משמע דגם דינא דר' יצחק פוסל בס"ת ומוזוה, דאל"כ מה הקשו, למאי בעינן להלמ"מ" והא שפיר בעינן ליפסול ולעכב, ומוכרח דגם דינא דר' יצחק פוסל ושפיר הקשו, ובאמת צריך להבין דלכאורה מה שייך דינא דר' יצחק דהוא דין איסור בעלמא אף בכותב על הגייר, לדין פסול ס"ת ומוזוה וכמו שתירצו התוס' בסוטה. וצ"ב.

ונמצא דלשיטת ר"ת ותוס' ושאר ראשונים ס"ת [אי בעי שרטוט] ומוזוה ומגילת סוטה, בלא שרטוט, פסולים משני דינים (א) מדינא דר' יצחק (ב) מההלכה למשה מסיני ונפקא מיניה דלא יועיל שרטוט אחר הכתיבה דאע"פ דהאות משורטטת ומיקיימי שפיר ההלכה למשה מסיני, אבל חסר השרטוט דמעשה הכתיבה ומדין יישור הכתב והוא דינא דר' יצחק. וברע"א הנ"ל נמי כתב להדיא דגם השרטוט דר' יצחק דהוא משום יישור הכתב יפסול, וממילא לא יועיל שרטוט דאחר הכתיבה.

ובזה מובן מה דנסתפקו התוס' בסוטה, אי מהני שרטוט לאחר הכתיבה, דהא תוס' שם סברי דדינא דר' יצחק וההלכה למשה מסיני דין שרטוט אחד הם, אלא שזה לכתחילה וזה לעכב וספיקתם אי השרטוט דינו גם או רק במעשה הכתיבה ולא יועיל שרטוט אח"כ, או דדינו אך ורק בעצמותו, דהכתב צריך להיות משורטט ויועיל שרטוט אחר הכתיבה, אבל התוס' במנחות גיטין שלומדים שיש שני דיני שרטוט שרטוט דמעשה הכתיבה והוא דינא דר' יצחק ומדין יישור הכתב ושרטוט דעצמותו, דהאות צריכה להיות משורטטת ושני הדינים פוסלים

בשעת כתיבה. ומשום דהוא דין במעשה הכתיבה ומשום יישור הכתב.

ולענ"ד נראה דהן הן דברי התוס' והראשונים שהובאו לעיל, דדין שרטוט שורה העליונה (או ד' שרטוטים מד' צדדים) נראה דהוא מדין יישור הכתב ועיין בשו"ע ובנו"כ ובש"ך שם להדיא כדבריגו, וכן מפורש בראשונים עיי"ש, ועוד יותר מבואר שם דזה שמספיק שרטוט שורה העליונה בלבד משום דכל שורה היא השרטוט לשורה שלאחריה ושפיר מיושר הכתב, וזה שייך כמובן רק אם השרטוט מדין יישור הכתב, אולם הדין השני שכל שורה ושורה צריכה שרטוט הוא מדינא דצריכים שרטוט בעצמותו ודהכתב יהא משורטט ולזה לא מהני השורה שלפניה. ונראה להוסיף דהדין השני של שרטוט דצריכים שרטוט בעצמותו אין פירושו דהוא דין בספר, דהספר צריך להיות משורטט, אלא דהוא דין באות ובכתב דהאותיות צריכות להיות משורטטות.

ובטור וכן עיין בב"ח ועוד שהביאו מחלוקת אם שרטוט ס"ת בעי לשמה והנה שרטוט זה דבעינן ליישור הכתב, פשיטא דלא צריך לשמה. אולם נראה דאף השרטוט דאינו מדין יישור הכתב אלא דצריך שרטוט בעצמותו לא דמי לדין עיבוד עורות והשחרת רצועות דבעי לשמה, ומפני שהדין עיבוד הוא דין בגופא דספר, משא"כ שרטוט דכל דינו רק משום לתא דהאות והכתב, ואם אינו חלק מהכתב לא בעי לשמה, ואפשר דהסוברים דבעינן לשמה, סברי דהשרטוט הוא חלק מהאות, ויצא נפקא מינה לדינא דהלכות כתיבת הפרשיות כסדרן יאמרו גם לגבי שרטוט, ועיין בתשובת רע"א שהזכיר סברא זו ואמר דדוחק לומר כן.

(ב) התוס' בסוטה תירצו דדין שרטוט דר' יצחק דשלש אין כותבין הוא רק לכתחילה ואתא הלמ"מ לעכב עיי"ש. והטעם משום דדינא דר' יצחק כל יסודו הוא דין איסור הנאמר אף בכותב על הגייר ומהיכי

וכדוהוכחנו לעיל, פשיטא דלא ידעיל שרטוט אחר הכתיבה ומשום דחסר השרטוט, מדינא דר' יצחק, דהוא במעשה הכתיבה ומדין יישור הכתב.

ונפקא מינא גדולה תצא מזה לגבי תפילין, אם יפסלו בלא שרטוט, דלפי שיטת התוס' בסוטה דדין שרטוט אחד הוא, ודינא דר' יצחק לכתחילה והלמ"מ לעכב, הכרח לומר דבתפילין גם לכתחילה לא ישרטט כלל דאל"כ קשה מסוגיית הגמ' דמנחות דהקשו והא קיי"ל דתפילין אין צריכין שרטוט ומזוזה צריכה שרטוט עיי"ש. ואם לכתחילה בעי שרטוט מה מקשה הגמ' שם. ובאמת עיין בתוס' סוטה דכתבו דתפילין אין צריכין שרטוט ואף לכתחילה ומשום דהכי הילכתא גמירי לה עיי"ש. אבל לשיטת ר"ת ושאר ראשונים דיש שגי דיני שירטוט ולשיטתם הרי תירצו דדינא דר' יצחק שהוא שרטוט שורה העליונה איתא גמי בתפילין, וסוגיא הנ"ל דמנחות קאי בשרטוט דכל שורה ושורה וא"כ יפסול גמי בתפילין וכדוהוכחנו לעיל וכמו שמשמע גמי מרע"א דהשרטוט משום יישור הכתב גמי פוסל. ואפשר דגם התוס' בסוטה שתירצו דדינא דר' יצחק לכתחילה ודרשה דבספר באה ליפסול, לא אמרו אלא לגבי מגילת סוטה, דעיקר דינה למחיקה ולענין בדיקת המים דעל ידה אבל בס"ת מזוזה ותפילין שפיר יפסול דינא דר' יצחק אף לשיטתם. ואז לא יקשה ממסכת סופרים, ותוס' יסברו כשיטתם שס"ת אין צריך שרטוט ורק דינא דר' יצחק פוסל בס"ת ובמגילת סוטה אינו פוסל, ומשום דאפשר לחלק בין הדין הכשר בחלות שם של ס"ת מזוזה ותפילין לדין הכשר והחלות שם של מגילת סוטה דלמחיקה עומדת וכל דין הכשרה אינו אלא לבדיקת המים דעל ידה אולם עיין היטב בהמשך התוס' בסוטה דלא משמע כדברינו. ובסוף דברי התוס' בסוטה מוכח גמי דלשיטת ר"ת שרטוט שורה העליונה מעכב

ולפי"ו הקשו תוס' לשיטתו אמאי איצטרך לדרשה דבספר במגילת סוטה? ובהגהות מלא הרועים רצה לתרץ דאע"ג דדינא דר' יצחק פוסל בס"ת שאני מגילת סוטה ושפיר בעינן לדרשה דבספר ליפסול וכמו שתירצו תוס' בתחילה לשיטתם, דשאני מגילת סוטה, הוא הדין לשיטת ר"ת עיי"ש, וחזינן מדבריו כמו שנתבאר בדברינו לעיל דהדין לכתחילה שכתבו תוס' בדין שרטוט דר' יצחק אינו אלא לענין דין שרטוט דמגילת סוטה וכמשג"ל.

ועיין עוד בהגהות מלא הרועים דכתב בכונת הגהת המהרש"ל שם, שד' שרטוטין של ס"ת לא פוסלים אף לשיטת ר"ת דס"ת אין צריך שרטוט. וכמובן דחה דבריו, והמעין בקושיית התוס' ובהגהת המהרש"ל יראה דאכן צדקו דברי מלא הרועים בכונת המהרש"ל אמנם תימה הוא להעמיס בדברי המהרש"ל דין זה דהא איתא במסכת סופרים דיריעה שאינה מסורגלת פסולה ולשיטת ר"ת דס"ת אין צריך שרטוט ואוקמה התוס' בד' שרטוטין ותני דפסולה ועיין להלן דכן הוכיח הביאור הלכה לשיטת ר"ת וצריך גר ובר גר ליישב הסתירה ממסכת סופרים לדברי המהרש"ל.

אמנם אמר לי מו"ר הגרי"ד סולובייצ'יק שליט"א דאביו מרן הגרי"ו זצ"ל גקט גמי דדינא דר' יצחק דין איסור ולא דין הפוסל, והקשיתי לו ממסכת סופרים ואמר דהפשט במסכת סופרים דהיריעה פסולה לכתוב עלי' ולא דהס"ת פסול. ודוחק והלא כל הדינים הם רק בס"ת וכי שייך דינים ביריעה ודו"ק. והוסיף לי לתרץ קושיית התוס' בגיטין דהקשו אמאי תפילין אין צריכים שרטוט והא אפילו שלש או ארבע תיבות צריכים שרטוט ואמר בזה, דהא דתורה צריכה שרטוט משום דתורה לא ניתנה ליכתב אלא עם כל דיני כתיבת תורה והלכותיה וכדמבואר בפיהמ"ש פ"ק סוטה עיי"ש. ולכתוב תורה בלי כל דיניה והלכותיה הוי

דברים שבע"פ שאי אתה רשאי אלא בכתב, ובתפילין אף שיש כתיבת פרכשיות שבתורה אולם פרשת תפילין ודיניה מכשירתה ליכתב ולכן אם בדיני כתיבת פרשיות שבתפילין אין דין שרטוט הרי יכולים להעלות על הכתב גם בלי שרטוט ומשום דפרשת תפילין מכשירתה ליכתב.

ולשיטתו הכרח לומר הא דכותבין על הנייר הוא רק מדין „עת לעשות" וכן אמר לי ותמתי דא"כ מה שייך דין שרטוט בכותב על הנייר וכמו שכל דיני כתיבת תורה לא שייכים בכותב על הנייר ומשום דהוי בע"פ, כן דין השרטוט דכל דינו להכשיר כתיבת תורה אינו שייך לכותבו על הנייר והרמב"ם פסק דאף בכותבו על הנייר בעי שרטוט ואת"ל דיש דין מיוחד האוסר גם כתיבת תורה על הנייר תתעורר שוב קושיית התוס' מ"ש תפילין וכי גרע מכותב על הנייר ודו"ק. ולהלן עוד ידובר בזה.

ובמנחות ל"ב בתוס' הקשו וז"ל ומהא דאמרינן וכו' דיריעה שאינה מסורגלת פסולה, משם אין ראיה דדילמא בשרטוט עליון איירי דאסור לכתוב שלש או ארבע תיבות בלא שרטוט כדתניא בגיטין ו. ומפורש דתוס' במנחות סברי דדינא דר' יצחק פוסל.

ג) והנה הר"ן בגיטין תירץ דלעולם כל כתבי הקודש צריכים שרטוט בכל השיטות ומדינא דר' יצחק וחד דין שרטוט הוא, והילכתא דמוזוזא איצטריך, משום דכי בעינן שרטוט, הני מילי בדבר שניתן לקרות בו, כדי שלא יתערבב הקורא בקריאתו, הילכך מוזוזא ותפילין דאין קורין בהן כל עיקר, אין צריכין שרטוט ואתא הילכתא לאצרוכי שרטוט למוזוזא ותפילין בדיניהו קיימי, וצריך להוסיף דלשיטת הר"ן בעי גמי לדרשה „דבספר" לאצרוכי שרטוט למגילת סוטה ומפני שאינה ניתנת ליקרות.

והרמב"ן אחר שהביא שיטת הר"ן ועוד הוסיף לתרץ דההלמ"מ במוזוזא לא אתי אלא

למעוטי תפילין וכל דין שרטוט דכל התורה אינו אלא מדר' יצחק וכלשון ר' גוטרוגאי גאון שהביא הרמב"ן מתשובת הגאונים וז"ל: כל דבר שהוא משום קדושה צריך שרטוט ואסור לכתוב פסוק אחד בלא שרטוט וכו'. וכתב דהן הן דברי הר"ן עיי"ש. וכן מצאתי ברשב"א ובריטב"א. הרי לנו מפורש לדעת הר"ן הרמב"ן והרשב"א והריטב"א וכדמשמע מתשובת ר' גוטרוגאי גאון דכל דין השרטוט דכל התורה הוא מדינא דר' יצחק דשלש אין כותבין ואע"פ שיסוד דינו דין איסור ואף בכתבו על הנייר מכל מקום בס"ת ומוזוזא דינו גם דין פסול וההלמ"מ לא אתי אלא למעט תפילין להרמב"ן או לרבות מוזוזא ומשום דס"ד דאינה ניתנת לקרות קמ"ל וכהר"ן.

אמנם כמובן דהדברים צריכים ביאור אף שייך לכלול בהלכה, דעיקרה דין איסור אף בכותב על הנייר, גם דין הפוסל וצ"ע.

ונפקא מינא בין תירוצי הר"ן להרמב"ן הוא פירוש הגמ' בסוטה יז: דלשיטת הר"ן מיושב שפיר הא דבעינן קרא דבספר לרבות מגילת סוטה ומפני שאינה ניתנת לקרות אבל לתירוצי הרמב"ן דההלמ"מ לא אתי אלא למעוטי תפילין ולא צריך כלל לרבווי מוזוזא לשרטוט, תישאר הקושיא למאי בעינן דרשה דבספר ומוכרח דהרמב"ן יפרש סוגית הגמ' דסוטה כתבה איגרת פסולה, לענין אחר ולא כפירש"י שם דלענין שרטוט איירי, ועיין בתוס' במנחות לב בד"ה כתבה איגרת ולענין כתיבת מוזוזא עיי"ש.

ודוחק לומר דדוקא הר"ן והרמב"ן והרשב"א לשיטתם דכל דין השרטוט דכל התורה גלמוד מדר' יצחק ולכן סברי דפוסל. אבל לשיטת ר"ת דשני דיני שרטוט הוי, הרי דינא דר' יצחק אינו אלא דין איסור ולכתחילה וההלמ"מ לפסול. דמי דחקו לחדש דשני דיני שרטוט ולתרוץ בזה קושיית התוס' „למאי בעי הלמ"מ" במוזוזא, והלא יכול לתרוץ דההלמ"מ באה ליפסול וכהתוס'

יצחק פוסל ולא דוקא אליבא דר"ת אלא אף לפי ההלכה וכמובא בשו"ע דס"ת צריכה שרטוט. וסיים הביאור הלכה דכן הוא בביאור הגר"א בקצרה, ודבריו פלא בעיני דלענ"ד כונת הגר"א בביאורו אינה כפי מה שהבין הביאור הלכה בדבריו.

דהנה רבינו הגר"א קבע דבריו על דברי הרמ"א וי"א דבעינן ד' שרטוטין וז"ל וי"א כו. ר"ל שצריך ד' שרטוטין דלא כשו"ע שאין מצריך רק אחד למעלה וכ"כ תוס' בגיטין שם סד"ה הג"ל דהא דקאמר יריעה שאינה מסורגלת פסולה היינו ד' שרטוטין מלמעלה ומלמטה ומצדין וה"ה לתפילין דהא לדעתם ס"ת ותפילין שוין וכמ"ש וכ"כ סמ"ג וסמ"ק ומרדכי וערא"ש אבל לדין דקיי"ל ס"ת צריכה שרטוט כמ"ש ביו"ד רע"א ס"ה א"צ לזה עכ"ל.

ונראה דהגר"א לא נחית הכא כלל לענין פסול תפילין בלא שרטוט ודבריו קמירי רק לענין אי בעינן ד' שרטוטין, ולכן קבע דבריו על דברי הרמ"א, דמצריך ד' שרטוטין וביאר דהתוס' בגיטין כתבו דיריעה שאינה מסורגלת פסולה והיינו ד' שרטוטין ולר"ת דס"ת ותפילין שוין ראייה מכאן דצריך ד' שרטוטין אבל לדין דקיי"ל ס"ת צריכה שרטוט כמ"ש ביו"ד א"צ לזה והביאור דאין צריך לזה לד' שרטוטין ולפי הביאור הלכה, היה צריך לכתוב לא יפסל, או דאין ראייה דיפסל ומה הלשון, "אין צריך לזה" ומשמע דאין צריך כלל ואפילו לכתחילה ולפמ"ש"כ הביאור הלכה ודאי דלכתחילה בעי שרטוט ורק לא יפסל אלא ודאי דדברי הגר"א מוסבין על המחלוקת של המחבר והרמ"א אי צריך ד' שרטוטין או דסגי בשרטוט שורה העליונה, אמנם עיין בחוס' במנחות דכתבו יריעה שאינה מסורגלת פסולה והוא שרטוט שורה העליונה וא"כ אין ראייה כלל ממסכת סופרים אמנם עיין בש"מ שהגיה דבד' שרטוטין איירי אכן כתב הגר"א להתוס' בגיטין ושם איתא

בסוטה ומבואר דגם לר"ת דינא דר' יצחק פוסל.

ובשו"ע או"ח ס' ל"ב ס"ק ו' כתב המחבר דתפילין צריכין שרטוט שורה העליונה וברמ"א י"א שבעי שרטוט מד' צדדים. ולפי מה שהוכחנו דדינא דר' יצחק שהוא דין שרטוט שורה העליונה (או ד' צדדים) פוסל א"כ ה"ה הכא דיעכב התפילין ויפסול.

ובביאור הלכה רצה לתלות במחלוקת הראשונים אם שרטוט בתפילין פוסל דאליבא ר"ת ושאר פוסקים דסברי דס"ת אין צריכה שרטוט, רק בשיטה העליונה, או מכל צד, אזי הדין שבדיעבד אם לא שרטט פסול ומוכרח לומר כן ממסכת סופרים [בתוס' הביאו ברייתא זו ממסכת סופרים והוא בגמרא ירושלמי פרק קמא דמגילה] דאיתא שם יריעה שאינה מסורגלת פסולה וס"ת ותפילין שוים ולכן גם בתפילין יפסול אם לא שרטט. אבל להלכה לפי מה דפסקינן ביו"ד ס' רע"א דס"ת צריך שרטוט בכל שורה ושורה וכמו מזוזה, א"כ אין לנו ראייה ליפסול התפילין בדיעבד אם לא שרטט כלל ע"כ. ואכן ודאי לשיטת ר"ת ראייה עצומה ממסכת סופרים ליפסול והמהרש"ל בהגהתו דסבר דבס"ת אף לשיטת ר"ת אינו פוסל השרטוט דלא כמסכת סופרים צע"ג. ואמנם להפוסקים דס"ת צריכה שרטוט אין ראייה כלל ממסכת סופרים וכמ"ש הביאור הלכה. אולם מסקנת דבריו דאין לחשוש ליפסול תפילין בלא שרטוט ומשום דאין ראייה ממסכת סופרים תמוהה ביותר. דהוכחנו לעיל דרוב שיטות הראשונים סברי דדינא דר' יצחק פוסל הר"ן הרמב"ן הרשב"א וחריטב"א וכן בתוס' במנחות ואף בסוף התוס' בסוטה איתא כן ומעצם קושיית הראשונים, "דלמה להל"מ במזוזה" מוכח כן, וממה שחידשו דשני דיני שרטוט יש ולא תירצו כהתוס' בסוטה דדינא דר' יצחק לכתחילה וההל"מ לעכב ועיין בתשובת רע"א סי' ג' דנקט כן להלכה ודינא דר'

בפירוש דבד' שרטוטין איירי ולא בשורה העליונה.

ובספר פסקי הגר"א בהלכות תפילין מוכח להדיא כדברינו ודלא כהביאור הלכה וכן עיין בדמשק אליעזר דמשמע כדברינו בכונת דברי הגר"א.

ובתחילה רציתי ליישב דברי הביאור הלכה דמה שהבאנו לעיל ההוכחות מהתוס' והראשונים ששרטוט שורה העליונה פוסל מדמקשי ^{הערה} „למאי איצטריך הלמ"מ" ולא תירצו כהתוס' בסוטה, אפשר דהוא רק לשיטתם דס"ת אין צריכה שרטוט ואז הרי מוכח בפירוש ממסכת סופרים דדינא דר' יצחק פוסל וכמשנ"ת לעיל. אבל להלכה דפסקינן דס"ת צריכה שרטוט ואז אין ראיה כלל ממסכת סופרים ליפסול בלא שרטוט אזי לא קשה באמת קושיית התוס' והראשונים ^{הערה} „למאי איצטריך הלמ"מ" וכהתוס' בסוטה דדינא דר' יצחק לכתחילה וההלמ"מ לעכב. אולם עיין ברשב"א ובריטב"א ועוד שסברי דס"ת צריכה שרטוט וקמקשי „למאי איצטריך הלמ"מ" ועוד יותר דמדבריהם הוכחנו בפירוש לעיל דכל דין השרטוט דכל התורה מדינא דר' יצחק ופוסל.

ואכן בדותא היא דהנה השו"ע פסק דס"ת ומוזוה צריכים שרטוט בכל שורה ושורה. ותפילין אין צריכים שרטוט, אלא בשורה הראשונה להמחבר או ד' שרטוטין להרמ"א והמקור להני תרי דיני שרטוט, הוא תירוצ' התוס' בגיטין מנחות וסוטה על הקושיא „למאי איצטריך להלמ"מ במזוזה" ותירצו התוס' דדינא דר' יצחק הוא דין שרטוט שורה העליונה והלמ"מ הוא דין שרטוט בכל שורה ושורה. ומעצם הדין דיש שני דיני שרטוט מוכח דשניהם פוסלים דאל"כ לא היה צריך כלל לחדש דיש שני דיני שרטוט אלא דדינא דר' יצחק לכתחילה וההלמ"מ לעכב וכהתוס' בסוטה וחד דין שרטוט הוא, ולפי"ז מוכח מחשו"ע דפסק דיש שני דיני שרטוט דינא דר' יצחק דהוא שורה העליונה

או ד' שרטוטין והלמ"מ ודרשה דבספר לכל שורה ושורה ומעצם דין זה הרי מוכח דדינא דר' יצחק פוסל והשו"ע הרי פוסק דס"ת צריכה שרטוט ואין ראיה ממסכת סופרים ליפסול ומכל מקום פסק להלכה דשני דיני שרטוט הן.

והנראה ולפמש"נ דאף לדין דקיי"ל ס"ת צריכה שרטוט ואין ראיה ממסכת סופרים ליפסול התפילין בלא שרטוט ולפמש"נ ^{הערה} בביאור הלכה, מכל מקום יש לחוש ליפסול התפילין מדינא דר' יצחק דהוא שרטוט שורה העליונה להמחבר או ד' שרטוטין להרמ"א וכמו שנתבאר דכן הוא שיטת הר"ן והרמב"ן הרשב"א והריטב"א דדינא דר' יצחק פוסל וכן כתוב בתוס' מנחות עיין לעיל. ובסוף התוס' בסוטה משמע כן ומוכח גמי מעצם קושיית הראשונים ^{הערה} „למאי איצטריך הלמ"מ" והא איצטריך ליפסול ומעצם הדין שחידשו דתרי דיני שרטוט איכא ולא תירצו דדינא דר' יצחק לכתחילה ואתא ההלמ"מ לעכב וכן נקט גמי הרע"א לדינא וגם בהגהות מלא תרועים ודלא כהמהרש"ל ודלא כמרן דגרי"ז שרצה לומר דבדינא דר' יצחק דשלש אין כותבין דיסודו ^{הערה} דין איסור לא שייך דין הפסול. [ודברי המהרש"ל נדחים גם אליבא דהביאור הלכה וכמו שמוכח ממסכת סופרים דל"ת שרטוט דר' יצחק פוסל, ומשם מוכח גמי דלא כהגרי"ז דשייך הפסול בדינא דר' יצחק].

ועתה גיחוי מהי שיטת הרמב"ם בזה, דהנה בהלכות ס"ת פ"ז הט"ו כתב דכל כתבי הקדש אין כותבין אותן אלא בשרטוט, אפילו כתבן על הנייר ובפ"א מהלכות תפילין כתב הלכה למשה מסיני שאין כותבין ס"ת ומוזוה אלא בשרטוט, אבל תפילין אינן צריכים שרטוט ולפי שהן מחופין ובפ"ד—ל"ה מהלכות יבום כתב כשכותבין גט יבמין או כתובת יבמין משרטט מקום הפסוקים שאסור לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט ובפ"ד—ח' מהלכות

סוטה כתב דמגילת סוטה אם כתבה איגרת פסולה שנאמר בספר ועיין בכ"מ דלענין שרטוט הוא וכדפירש"י בסוטה עיי"ש.

והנראה מפורש בדעת הרמב"ם דתרי דיני שרטוט נאמרו, חדא דין שרטוט דר' יצחק ועוד דין שרטוט אחר במגילת סוטה וס"ת ומוזזה דהוא דין בפ"ע ולא מדינא דר' יצחק דהנה בגט יבמין וכתובת יבמין כתב הרמב"ם דצריך שרטוט משום דאסור לכתוב ג' תיבות בלא שרטוט ובוזה לא צריך לשום דרשה, או הלמ"מ ומדינא דר' יצחק צריך לשרטט. משא"כ במגילת סוטה דין השרטוט גלמוד משום דכתיב „בספר" ובס"ת ומוזזה צריך לשרטט משום דהלמ"מ והוא דין שרטוט האחר. ויותר מזה מפורש בדברי הכ"מ בפ"א מהל' תפילין דכתב דדינא דר' יצחק שייך גם בתפילין אם כתב ג' תיבות בשורה אחת צריך שרטוט. והביאור דהטעם דמחוספין בא להוציא רק מההלמ"מ אבל לא מדין השרטוט דר' יצחק.

ומרן הגר"ן וצלה"ה בספרו הלכות מגילה הביא קושיית התוס' במנחות, דלמה לן במגילה לקרא דדברי שלום ואמת וכו'. מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה ותיפוק לן מדנקראת „ספר" עיי"ש. ועוד הקשה על הרמב"ם דכתב דתפילין אין צריכים שרטוט לפי שהן מחוספין. ולמה לנו טעמא בתפילין והא כיון דיסוד הדין דשרטוט בס"ת ומוזזה הוא הלמ"מ ובתפילין ליכא הילכתא וא"כ ממילא דלא בעו שרטוט ולמה לן טעמא בזה וכי טעמא דהלכה אתא לאשמועינן וצ"ע.

ותירץ דהא דס"ת בעי שרטוט, אין זה מהדינים של ס"ת, רק דיסוד דין זה נאמר על תורה עצמה דתורה בעי שרטוט בכתיבתה וס"ת ומוזזה תרוייהו חדא מילתא דתרוייהו כתיבה של תורה ניגהו וממילא דגם תפילין היו שייכים להלכה של שרטוט אי לאו משום טעמא דמחוספין וכן תירץ קושיית התוס' דהא דנקראת ספר הוא לענין הדינים

הנאמרים בס"ת ותלויים בדין ס"ת שבו ועל זה הוא דנקראת ספר ודין מגילה כדין ס"ת בכל אלו הדינים והא דדרשינן מקרא דדברי שלום ואמת דהרי היא כאמיתה של תורה הוא דבר אחר לגמרי והוא לענין שרטוט דנתבאר דאינו תלוי כלל בדין ס"ת רק בתורה עצמה, דתורה אינה נכתבת אלא בשרטוט ועל זה הוא דבא הקרא דדברי שלום ואמת דגם הכתוב במגילה הרי הם כדברי תורה שאינם נכתבים אלא בשרטוט באופן דהדין דדברי שלום ואמת דהרי היא כאמיתה של תורה לא נאמר כלל על עצמה של המגילה רק על הדברים הכתובים במגילה שהם כדברי תורה לענין שרטוט עיי"ש.

ומה שכתב לתרץ דדין שרטוט אינו תלוי כלל בדין ס"ת שבו, אלא דהוי דין כללי, דתורה עצמה ודברי תורה צריכים שרטוט וחד דינא הוא בס"ת מוזזה ומגילה ולכן לא שייך למילף מדנקראת „ספר" דלאו מדין הספר שבו. צריך ביאור דהא מיהת, ביסוד כללי זה מונח גם דין פסול, דפוסל בס"ת מוזזה ומגילה, הרי בהכרח דמדיני הספר בעי שרטוט, דאל"כ למה יפסול? והא כל דין פסול בחפצא, הוא בהכרח מדיני החפצא ולכן פוסל וצ"ע בזה.

והיה נראה ליישב קושיית התוס' דמדינא דספר שייך ללמוד רק דינים שהם בעצם הגליון דס"ת וכעין עיבוד ותפירה וכדומה וכל שכן הכתיבה בעצמותה משא"כ שרטוט דאינו מדין הגליון וגם אינו חלק מהכתב אלא דכל דינו משום לתא דהאות והכתב [וכעין הסברא שהזכרנו בתחילת דברינו לענין לשמה] לא שייך למילף מדנקראת „ספר" ואינו בכלל דיני הספר אלא בכלל דיני הכתב.

אולם עיין בלשון הריטב"א שהקשה וז"ל ותיפוק לן שצריכה שרטוט משום ספר והרי שרטוט מדברים שבגופה היא עיי"ש ומבואר בזה דלא כדברי הגר"ן ולא כדברינו

הגרי"ז דדברי תורה צריכים שרטוט, ותורה עצמה צריכה שרטוט, הוא רק במקום שיש דין כתיבת תורה כס"ת מגילה מזוזה ותפילין ושייך בהו גמי דין פסול ומשא"כ בכתבו על הנייר דיסודו דין איסור ומדינא דר' יצחק לא שייך כלל דינא דהגרי"ז דתורה עצמה צריכה שרטוט ודברי תורה צריכים שרטוט.

והשתא תואמים דברי הגרי"ז בשיטת הרמב"ם דדינא דר' יצחק דשלש אין כותבין הוא חד דין שרטוט ויסודו דין איסור והלמ"מ בס"ת קמ"ל דתורה עצמה צריכה שרטוט בכתביה וכל ביאורו של הגרי"ז לא נסב אלא אהלמ"מ בס"ת דיסודה דין פסול והלמ"מ במזוזה הפשט דגם היא כלולה בהלמ"מ הכללית דתורה עצמה צריכה שרטוט ולא נאמרה הלכה מיוחדת במזוזה ובגט יבמין וכתובת יבמין דמפורש ברמב"ם דצריך לשרטט רק מדינא דר' יצחק, צריך לומר דלא דמי לס"ת תפילין מזוזה ומגילה דיש להם דין כתיבת תורה ומשא"כ בגט יבמין וכתובת יבמין דדין כתיבת פסוקי התורה שם הוי ככתבו על הנייר ודין שרטוטו אינו אלא מדר' יצחק. ואתי גמי שפיר המיעוט דמחופין בתפילין, דסד"א דגם תפילין בעי שרטוט ומדין תורה עצמה צריכה שרטוט וקמ"ל דלא. וגם הכ"מ מיושב דאין הכי גמי מדינא דר' יצחק לא אימעוט תפילין וטעמא דמחופין למעט רק מהלמ"מ. והלימוד במגילה טו. דמגילה צריכה שרטוט דדברי שלום ואמת כתיב, אתי ללמד דהכתוב במגילה הרי הוא כדברי תורה ומשו"ה צריכה שרטוט ולא קשה הקושיא, דמאי שנא משאר הכתובים דצריכים שרטוט וכמבואר בתוס' וברשב"א, דבאמת תורה גביאים וכתובים צריכים שרטוט וכמבואר אבל כל זה אינו אלא מדינא דר' יצחק אולם ההלמ"מ דתורה עצמה צריכה שרטוט לא נאמרה אלא בחמשה חומשי תורה ולא בנביאים וכתובים ולכן בעי לקרא דדברי

דשרטוט ס"ת מדברים שבגופה ושפיר הקשו התוס' דתיפוק לן מדנקראת ספר.

ועצם הדברים שחידש הגרי"ז צריכים ביאור, דודאי אין כונתו לומר דכל דין השרטוט דכל התורה הוא דין אחד ואף דינא דר' יצחק כלול בזה, דתורה עצמה צריכה שרטוט בכתביה, דהא הוכחנו לעיל בראיות ברורות דהרמב"ם סובר דתרי דיני שרטוט איכא, דין שרטוט אחד מדינא דר' יצחק, דשייך בכל כתבי הקודש ואף בכותבו על הנייר והוא הדין שרטוט בכתבת גט יבמין וכתובת יבמין ודין השני שהוא ההלמ"מ בס"ת ומזוזה והלימוד ד"בספר" במגילת סוטה.

ועוד דאם נאמר בדברי הגרי"ז דדין השרטוט המבואר בדבריו הוא דין השרטוט דכל התורה ודין שרטוט אחד הוא ואם כן תפילין דאיתמעטי, אין בהן שרטוט כלל ובכ"מ הרי מבואר לא כן.

ועוד קשה למה לן לקרא דדברי שלום ואמת במגילה ומאי שנא משאר הכתובים דמפורש בתוס' וברשב"א גיטין דטעונים שרטוט.

והנראה בדברי הגרי"ז דכל דבריו לא נסבי אלא אשרטוט הנלמד מהלמ"מ דהוא דין שרטוט הפוסל ולא נחית כלל לדינא דר' יצחק דהוא דין איסור ולא דין פסול (וכמו שנתבאר לעיל לשיטתו דכן ביאר). ודין השרטוט שחידש דתורה עצמה צריכה שרטוט בכתביה הוא הנלמד מהלמ"מ, ובמזוזה הפשט דגם היא נכללת בהלמ"מ שבס"ת והדרשה דדברי שלום ואמת באה ללמד דגם הכתוב במגילה הם כדברי תורה עצמה דצריכים שרטוט.

ולפי המבואר נראה דהא דבעינן שרטוט בכל כתבי הקודש, כשכתבו על הנייר וכמפורש ברמב"ם, אינו אלא מדינא דר' יצחק, דהוא דין איסור ולא משום הך דינא דתורה עצמה צריכה שרטוט וכל מה דהוכיר

[המשנה]

שלום ואמת לרבות מגילה דהרי היא כתורה עצמה.

ועוד יותר נראה דהגרי"ז לשיטתו דדינא דר' יצחק שבעיקרו דין איסור כתיבה, שפיר שייך גם לכתובים אבל ההלמ"מ שיסודה דין פסול מאי שייטא לנביאים וכתובים וכי שייך שם דין פסול ורק בחמשה חומשי תורה שייך דין הכשר כתיבה ודינא דפסול ולכן ההלמ"מ לא נאמרה אלא בתורה ורק במגילה שייך גם דין הפסול ולכן שפיר בעי למידרש דדברי שלום ואמת דהוי כתורה עצמה ובעי שרטוט.

ועוד נראה דאם נימא בכונת דבריו דחד דין שרטוט הוא בכל התורה דתורה עצמה צריכה שרטוט ואיכלול בה גם דינה דר' יצחק הא לעיל הבאנו שיטת הרמב"ן הרשב"א והר"ן והריטב"א דדינא ר' יצחק הוא דין השרטוט דכל התורה כולה וההלמ"מ לא אתי אלא למעוטי תפילין וכן שיטת הר"ן דכל דין השרטוט בכל התורה, הוא מדינא דר' יצחק ומשום דכל כתיבת תורה בעי שרטוט וכלשון ר' נטרונאי גאון שהביא הרמב"ן ו"ל שכל דבר שהוא משום קדושה בעי שרטוט ואסור לכתוב פסוק אחד בלא שרטוט עיי"ש, וא"כ מה חידש לנו הגרי"ז והלא הן דברי הרמב"ן הר"ן והרשב"א אלא על כרחך דאף הגרי"ז נקט בדעת הרמב"ם דתרי דיני שרטוט הם וחידש לנו דבדין השני דבעינן שרטוט מהלמ"מ הוא משום דתורה עצמה צריכה שרטוט ודין זה שייך רק במקום שיש דין כתיבת תורה כס"ת מגילה מזוזה ותפילין, ומשום דבעיקרו דין פסול. ומשא"כ בכתבו על הנייר דצריך שרטוט מדר' יצחק ודין איסור הוא בהא לא נחית כלל.

ובתא דהקשה הגרי"ז דלמה לטעמא דמחופין והא במזוזה ובס"ת איתא הלמ"מ ובתפילין ליכא הילכתא והוסיף, וכי טעם ההלכה אתא לאשמועינן עיי"ש ועיין ברמב"ן דהלמ"מ אתא למעוטי תפילין

ומטעמא דמחופין וכן עיין בר"ן דההלמ"מ אתי לרבווי מזוזה, ותפילין לא, משום דמחופין. ומוכח מהראשונים דאת"ג טעמא דהלכה אתא לאשמועינן. ואמנם יש לחלק ועיין.

ולכאורה היה אפשר ליישב התמיה על הרמב"ם דלמה לטעמא דמחופין? דאזיל בשיטת הר"ן או הרמב"ן דסברי דההלמ"מ במזוזה אתא למעוטי תפילין ומטעמא דמחופין או כשיטת הר"ן דההלמ"מ אתא לרבווי מזוזה דאע"ג דאינן ניתנין לקרות בעי שרטוט ותפילין בדיניהו קיימי דלא בעי שרטוט ומטעמא דמחופין, ובדוחא היא דלהר"ן והרמב"ן כל דין שרטוט דכל התורה הוא מדינא דר' יצחק וההלמ"מ לא אתי אלא למעוטי תפילין או לרבווי מזוזה וברמב"ם הוכחנו לעיל בראיות ברורות דשני דיני שרטוט איכא ועוד קשה דבשלמא ההלמ"מ במזוזה איצטריך שפיר כתירוצם אבל למאי בעי ההלמ"מ בס"ת וכדכתב הרמב"ם ולשיטת הרמב"ן קשה גמי למאי בעי דרשה דבספר במגילת סוטה ועוד דלהר"ן והרמב"ן דכל דינא דשרטוט חד דין הוא פשיטא דתפילין דאימעות ליתא לשרטוט כלל והכ"מ כתב דלשיטת הרמב"ם שירטוט דר' יצחק שייך בתפילין וברור דהרמב"ם לא אזיל בשיטת הר"ן או הרמב"ן. ואפשר היה ליישב דהרמב"ם יסבור כשיטת התוס' בסוטה, דדינא דר' יצחק לכתחילה ואתא ההלמ"מ לעכב ואה"ג דהלמ"מ ליכא בתפילין ואין השרטוט מעכב והטעם דמחופין אתא למעט אף מהלכתחילה ומהסוגיא דמנחות ל"ב מוכח דגם לכתחילה אין דין שרטוט בתפילין מדקמקשי והא תפילין לא בעי שרטוט עיי"ש. אולם זה שוב לא כהכ"מ שרצה ללמוד ברמב"ם דדינא ר' יצחק שייך גם בתפילין.

עוד אפשר היה ליישב דעת הרמב"ם דבאמת תרי דיני שרטוט איכא דינא דר' יצחק משום יישור הכתב ותוא שורה

בפרשיות שאם עשה הסתומה פתוחה או הפתוחה סתומה פסלן ובפ"ה הל' ב' במזווה כתב ומצוה לעשות ריוח שבין פרשת שמע לזוהיה אם שמוע פרשה סתומה ואם עשה אותה פתוחה כשרה לפי שאינה סמוכה מן התורה והקשו האחרונים מאי שנא תפילין דפסלן אם שינה, ממזווה שאינו אלא למצוה והלא גם בתפילין שייך טעמא דאינה סמוכה לה מן התורה ולענין תגין גם חלוק דין השעטנ"ז ג"ץ של תפילין ממזווה, דבתפילין צריכים התגין להיות כמו שהם כתובים בתורה ולענין מזווה דינא דס"ת לחוד ודינא דמזווה לחוד ובספר חדושי מרן רי"ז הלוי פ"ה הל' א' חידש מרן בדינא דכסדרן, בתפילין ומזווה עיי"ש ובאמצע הדברים כתב דחלוק דין כתיבת פרשיות שבתפילין מדין כתיבת הפרשיות שבמזווה דבמזווה דין פרשה שלה הוא דין מחדש מדין כתיבת מזווה וכל הדין דפרשה סתומה ופתוחה אינו אלא על הדין ריוח שבין פרשה לפרשה ולא על הפרשיות עצמן, משא"כ בתפילין שכל כתיבת הפרשיות שלהן צריך להיות כמו שהן כתובים בתורה, הפתוחה פתוחה והסתומה סתומה ולכן אף פרשה ראשונה שבתפילין והיא קדש צריכה להיות פתוחה וכמו שהיא כתובה בתורה וכן בתגין דין התפילין כדין התגין שבס"ת ומשום שכל דין כתיבתן הוא דין כתיבת פרשיות שבס"ת על כל דיניהם ומשא"כ בכתיבת פרשיות שבמזווה שהוא דין מחדש מדין כתיבת מזווה אין על הפרשה הראשונה דהיא שמע דין פתוחה או סתומה דכל דין סתומה או פתוחה נאמרו רק בריוח שבין פרשה לפרשה כדאשכחן גם בס"ת דלא נאמרו בתחילת הפרשיות ועיין ברמב"ם דגם בתגין חלוק דין כתיבת מזווה מס"ת ומשא"כ בתפילין שלא שייך דין סתומה או פתוחה על הריח שבין פרשה לפרשה ומשום דאם כתבן בד' עורות כשרה וכל הדין פתוחה או סתומה הוא משום דצריכים להיות כתובים

העליונה או ד' שרטוטין וההלמ"מ דהוא דינא בעצמותו ובכל שורה ושורה וכמשנת"ל ואה"נ דהדין השני דשרטוט שהוא מהלמ"מ ליכא בתפילין ומשום דליכא הילכתא, והטעם דמחוספין אתי למעט אף מדינא דר' יצחק וזה גם דלא כהכ"מ שביאר בשיטת הרמב"ם דדינא דר' יצחק איכא בתפילין.

ולא נוח לי בכל זה ומשום דלפי התירוצים הנ"ל הופקעה תפילין לגמרי מדין שרטוט ומהשו"ע והרמ"א מבואר וכן מהכ"מ משמע, דדין שרטוט דר' יצחק דהוא שורה העליונה להמחבר או ד' שרטוטין להרמ"א שייך גם בתפילין, ועיין בראשונים שהקשו דלא מסתבר דדינא דר' יצחק ששלש אין כותבין לא יהא בתפילין וכי גרע מכתבו על הגייר עיין לעיל מה שביארנו בזה.

ולשיטת הגרי"ז ניהא דטעמא דמחוספין לא אתא למעט אלא מהלמ"מ אבל דינא דר' יצחק איתא בתפילין.

ואשר קשה לי ביסודו של הגרי"ז הוא סתירת הגמ' בסוטה י"ז: דכתבה איגרת פסולה דבספר אמר רחמנא ורש"י פירש שם לענין שרטוט ועיין ברמב"ם דהביא הדין דכתבה איגרת פסולה ומשום ד, בספר עיי"ש ולדברי הגרי"ז קשה למה לדרשה דבספר והא תורה עצמה צריכה שרטוט מהלמ"מ הכללית. [ודוחק לומר דהרמב"ם יפרש הסוגיא לענין אחר וכמו שיטת הרמב"ן עיין לעיל ועוד עיין בכ"מ בהלכות סוטה דפירש ההלכה דכתבה איגרת לענין שרטוט דמגילת סוטה].

ואשר על כן נראה ליישב דעת הרמב"ם דבאמת שרטוט דר' יצחק שייך גם בתפילין ולא אימעות. ובכל זאת צריך לטעמא דמחוספין למעט מדין השרטוט השני דהוא מההלמ"מ ואע"ג דליכא הילכתא בתפילין. והנה בעצם דין כתיבת הפרשיות שבתפילין חלוקים הם ביסוד דיניהם מדין כתיבת הפרשיות שבמזווה, דהרמב"ם בפ"ב הל' ב' מהלכות תפילין כתב וצריך להזהר

מגילת סוטה, כיון דגם שרטוט דר' יצחק פוסל והביאו ראיה מספר תורה שאין צריך שרטוט לשיטת ר"ת ופסול בלא שרטוט דר' יצחק וממסכת סופרים הנ"ל. ועיין בהגהות מלא הרועים שרצה לתרץ קושיית התוס' ולחלק בין ס"ת למגילת סוטה ודינא דר' יצחק פוסל רק בס"ת ולא במגילת סוטה ולכן איצטרך לקרא דבספר עיי"ש. ואחד מגדולי ראשי הישיבות שליט"א רצה לדחות לפי"ז דברי הביאור הלכה דאף לשיטת ר"ת דס"ת אין צריך שרטוט אין ראיה ממסכת סופרים ליפסול תפילין בלא שרטוט. דאע"ג דס"ת פסול מדינא דר' יצחק ודין השרטוט דס"ת ותפילין שוין אפשר לחלק בין ס"ת לתפילין וכמו שהגהות מלא הרועים חילק בין מגילת סוטה וספר תורה.

ומה שרצה לדחות הביאור הלכה ולחלק בין ס"ת דפסול בלא שרטוט דר' יצחק ובין תפילין דלא פסול בלא שרטוט דר' יצחק. וכמו שהגהות מלא הרועים תירץ קושיית התוס' וחילק בין ס"ת דפסול למגילת סוטה. חדא קחוינן מהתוס' דנקטו דאין לחלק בין ס"ת ומגילת סוטה, והטעם משום דכולה שרטוט חדא הוא ומדינא דר' יצחק ועוד דאף אם נקבל דברי הגהות מלא הרועים ודלא כהתוס', דחלוק ס"ת ממגילת סוטה ודין השרטוט פוסל בס"ת ולא במגילת סוטה יש לומר דהיינו דוקא מגילת סוטה דעומדת למחיקה וכל דינה אינה אלא לבדיקת המים דעל ידה ולכן דין השרטוט דר' יצחק אינו פוסל ומשא"כ בתפילין. ואין לחלק בין ס"ת לתפילין.

ומה ירוח לנו דברי הביאור הלכה, אם נאמר דדין השרטוט בתפילין הוא לא רק מדינא דר' יצחק אלא גם משום שדין כתיבת פרשיות שבתפילין דינן שצריכין להיות כתובים כמו שכתובים בתורה על כל דיניהן וכמו התגין ופרשה פתוחה וסתומה. דאז פשיטא דאין לחלק בין תפילין לס"ת ושפיר מיושבים דברי הביאור הלכה.

כמו שהם כתובים בחורה ולכן גם פרשה ראשונה צריכה להיות פתוחה וכמו בס"ת וגם בדין התגין, כמו שכתובים בס"ת הרי לנו דבתפילין עיקר דין כתיבתן הוא דין כתיבת פרשיות שבס"ת על כל דיניהם.

ולפי"ז רציתי ליישב הקושיא על שיטת הרמב"ם בשרטוט דלמה לו לסעמא דמחופין למעוטי דין שרטוט בתפילין והא בתפילין ליכא הלמ"מ.

ולהמבואר לעיל דכל דין כתיבת פרשיות שבתפילין, הוא דין כתיבת פרשיות שבס"ת על כל דיניהם ואף פרשה ראשונה פתוחה ולכן לולי הטעם דמחופין היו התפילין טעונים שרטוט אף בלא ההלמ"מ ומשום דצריכים להיות כתובים כמו שכתובים בתורה. ועוד יותר, דכל דין כתיבתן הוא דין כתיבת פרשיות שבס"ת ולכן כתב הרמב"ם דתפילין אין צריכין שרטוט ומטעמא דמחופין, אע"ג דבדין כתיבת פרשיות שבס"ת צריכים שרטוט.

ולפמשנ"ת דאע"ג דליכא הילכתא בתפילין לאצרוכי שרטוט, צריך הרמב"ם לסעמא דמחופין למעט תפילין משרטוט דסד"א דתפילין בעי שרטוט מפני שהפרשיות של תפילין צריכים להיות כתובים כמו שהן כתובים בתורה וכמו התגין וקמ"ל דלא ומטעמא דמחופין.

ולפי"ז יש לחקור בדין דתפילין צריכים שרטוט שורה הראשונה להמחבר או ד' שרטוטים להרמ"א אי הוי רק מדינא דר' יצחק או גם מהטעם דכתיבת פרשיות שבתפילין צריכים להיות כמו שכתובים בתורה על כל דיניהן וכתגין ופרשה פתוחה וסתומה. ואע"ג דקיי"ל דתורה צריכה שרטוט מהלמ"מ ומהא הא אימעוט תפילין, אבל הא איכא נמי דין שרטוט מדר' יצחק בכתיבת תורה ומהא לא אימעוט תפילין. והנראה דהנה התוס' בסוטה הקשו לשיטת ר"ת למאי איצטרך דרשה דבספר לענין

לשיטת ר"ת הביא ראינה דדינא דר' יצחק פוסל. וכמו שנתבאר לעיל עיי"ש. שוב ראיתי בספר שו"ת משכנות יעקב או"ח ס' מ' דהבין ג"כ בכונת פשט דברי הגר"א כדברינו וכמש"נ לעיל ודלא כהביאור הלכה. אלא דהוסיף להקשות על הגר"א דלמה קבע דבריו על הרמ"א ולא על המחבר, דמנא ליה דבעינן שרטוט אף בשורה העליונה עיי"ש. וסבר המשכנות יעקב דכל המקור לדין שרטוט שורה העליונה, או ד' צדדים, הוא ממסכת סופרים המובאת בתוס', והוא הירושלמי בפ"ק דמגילה וכל זה אי ס"ת אין צריך שרטוט אבל להלכה דס"ת צריך שרטוט אין שום מקור לדין שרטוט שורה העליונה או ד' צדדים ולכן הקשה על הגר"א. אולם לפמש"נ לעיל בארוכה אינו כן דהא הרא"ש והרשב"א סבירא להו דס"ת צריך שרטוט ודינא דר' יצחק סבירא להו דהוא שרטוט שורה העליונה ומיושב היטב משקבע הגר"א דבריו על הרמ"א ולא על המחבר. ועיין בספר הנ"ל משכתב בהמשך דבריו וכן בספר אלף המגן ס"ז שמשמע בהדיא כמשנ"ת לעיל.

ועיין בחידושי מרן הרי"ז דגם לענין דיני הפסול שוין ס"ת לתפילין ומשום דכל דין כתיבתן הוא דין כתיבת פרשיות שבס"ת דז"ל ואף דגבי תגין הוא דין רק לכתחילה היינו משום דעיקר דין התגין גם בס"ת הוא רק דין של לכתחילה ואינו מעכב ועל כן גם בתפילין הם רק לכתחילה ע"כ. אולם מה שיקשה בדברי הביאור הלכה הוא לאידך גיסא וכמו שנתבאר לעיל, דאע"ג דס"ת צריך שרטוט וכמו שפסק הרמב"ם וה"ס"ע ואין ראינה ממסכת סופרים שיפסול השרטוט מדינא דר' יצחק, מכל מקום יש לחוש ליפסול התפילין וכמו שהוכחנו, דדינא דר' יצחק פוסל לרוב שיטות הראשונים הר"ן הרמב"ן הרשב"א והריטב"א ומהתוס' במנחות וכן מסוף התוס' בסוטה מוכח כן, ומעצם קושיית הראשונים „דלמה להלמ"מ" „ולמה לדרשה דבספר" ולא תירצו דדינא דר' יצחק לכתחילה וההלמ"מ ודרשה דבספר, ליפסול. משמע דדינא דר' יצחק נמי פסול ועיין בתשובת רע"א דנקט נמי כן, ודלא כהמהרש"ל והגרי"ז שהובאו לעיל, ואף הביאור הלכה מודה דדבריהם נסתרים ממסכת סופרים דהא